

رفتار درست با خواهر یا برادر کم توان یا ناتوان را به دانش آموزان بیاموزیم

او فقط خوب نمی تواند...

مهدتاب خسروشاهی

تا درباره‌ی حسشان برای شما بگویید. معمولاً کودکان در سال‌های نخست دبستان در شناخت حس خود ناتوان هستند. بنابراین، شما تک‌به‌تک حس‌ها را بیان کنید. به احساس خشم، ترس، اضطراب، خجالت و ترحم اشاره کنید و بگذارید دانش آموز با کمک شما حس خود را بشناسد. آن وقت می‌توانید برای برطرف شدن حس ناخوشایند مورد نظر با او صحبت کنید.

گام سوم، تحقیق برگزار کنید: با شناسایی موارد، در یک تحقیق فوق برنامه‌ی کلاسی، از بچه‌ها بخواهید درباره‌ی معلولیت جسمی یا ذهنی مورد نظر تحقیق کنند. سپس درباره‌ی آن بیماری با بچه‌ها صحبت کنید و یافته‌هایشان را بشنوید. به این ترتیب، همه‌ی دانش آموزان و دانش آموز دارای خواهر یا برادر معلول، درباره‌ی بیماری و شیوه‌ی درست برخورد با این افراد بیشتر خواهند دانست.

گام چهارم، به آن‌ها بازی بیاموزید: بچه‌ها باید بتوانند با خواهر یا برادر خود ارتباط برقرار کنند. از آنجا که برقراری این ارتباط آسان نیست، باید از راهکارهای ویژه کمک گرفت. یکی از این راهکارها بازی است. با اطلاع از نوع معلولیت خواهر یا برادر دانش آموزان، بازی‌ها و سرگرمی‌های مرتبط به آن بیماری را پیدا کنید و به شکل عمومی آن‌ها را در کلاس آموزش دهید. به این ترتیب، دانش آموز شما می‌تواند با خواهر یا برادر معلول خود ارتباط بهتری داشته باشد.

گام پنجم، درباره‌ی موارد خاص بگویید: هر نوع معلولیتی، مشکلات مرتبط به خود را دارد؛ از مشکل در خوردن و تکلم تا بی‌اختیاری ادراری. وقتی بچه‌ها از مشکلات مرتبط با

بچه‌ها، از آنجا که بچه هستند، ظرفیت رویارویی با بسیاری از ناملايمات زندگي را ندارند. به‌ویژه اگر مشکل مورد نظر، به شکلی باعث خجالت آن‌ها شود. به همین دلیل هم دست به پنهان‌کاری می‌زنند. داشتن خواهر یا برادر کم توان یا ناتوان جسمی یا ذهنی، یکی از همین موارد است. به این معنی که کودکان نمی‌توانند این موضوع را هضم کنند و با آن رویه‌رو شوند. اما آموزش می‌تواند اول اضطراب و نگرانی آن‌ها را از بابت داشتن خواهر یا برادر کم توان یا ناتوان جسمی یا ذهنی را برطرف کند و دوم اینکه زمینه‌ساز آموزش رفتار درست با فرد کم توان یا ناتوان باشد.

کلیدواژه‌ها: کم توان، ناتوان جسمی و ذهنی

گام اول، آگاهی دهید: بچه‌ها ممکن است درباره‌ی افراد کم توان یا ناتوان جسمی یا ذهنی از هم‌سالان خود داستان‌های متعددی بشنوند. برای مثال، این افراد دیوانه‌اند. در واقع، کم نیستند خانواده‌هایی که باورهای خرافی را به فرزندانشان هم منتقل می‌کنند. بنابراین، نخستین گام، صحبت کردن درباره‌ی این باورهای نادرست و آموزش درست درباره‌ی آن‌هاست. به بچه‌ها با زبان ساده توضیح دهید که بیشترین دلیل تولد افرادی با کم توانی یا ناتوانی جسمی و حرکتی مشکلات ژنتیکی هستند.

گام دوم، فرد به فرد صحبت کنید: شاید در کلاس شما یک یا چند دانش آموز خواهر یا برادر معلول داشته باشند. بنابراین، کار سختی نیست که با تک‌تک آن‌ها به شکل خصوصی صحبت کنید

می‌برد. در واقع، او دیگر از رویارویی یا آگاهی دیگر دانش‌آموزان با خواهر یا برادر معلولش، نگران و شرم‌منده نخواهد بود.

گام نهم، داشتن خلوت‌های دوست‌داشتنی را به آن‌ها بیاموزید: به دانش‌آموزان یاد بدهید که چطور می‌توانند به خواهر یا برادر ناتوان یا کم‌توان خود به‌درستی کمک کنند. برای مثال، به آن‌ها یاد بدهید با هم عکس بگیرند. زمانی که او را به دکتر می‌برند، همراه والدین بروند. زمانی که فرصت دارند، حتماً بازی‌های دو نفری انجام دهند. اگر می‌توانند همراه والدین به خواهر یا برادرشان کمک کنند. با او حرف بزنند. برای روز تولد او هدیه بخرند و... این برخوردها کمک می‌کنند رفتار دانش‌آموز با برادر یا خواهر معلول خود، درسی باشد و بسیاری از مشکلات پیش نیایند.

گاهی فقط با او

در این بخش روی صحبت مافقط با والدین است. در واقع شما باید به والدین دانش‌آموزی که برادر یا خواهر معلول دارد، یادآوری کنید فرزند دیگرشان ممکن است به دلیل توجه خاص آن‌ها به فرزند معلول، دچار حس حسادت، خشم، اضطراب، بی‌پناهی و ترس شود. بنابراین، لازم است حداقل یک روز در هفته فرزند کم‌توان یا ناتوان خود را به یکی از اقوام بسپارید یا برای او پرستار بگیرید و تمام‌روز را با فرزند دیگرتان باشید. گاهی در خانواده‌های دارای فرزند معلول، توجه به فرزند سالم کاملاً فراموش می‌شود و این رفتار، اگرچه ناخودآگاه است، نتایج خوبی به دنبال ندارد.

آموزش در مدرسه

والدین هم به آموزش نیاز دارند. شرایطی فراهم کنید که روان‌شناس کودکان استثنایی و پزشک را به مدرسه دعوت کنید. این دو هر هفته درباره‌ی یکی از کم‌توانان یا ناتوانانی‌هایی ذهنی یا جسمی، بسته به نوعی که بین دیگر فرزندان والدین دانش‌آموزان وجود دارد، صحبت کنند. به این ترتیب، همراه اطلاعات و آموزش‌هایی که به دانش‌آموزان می‌دهید، والدین آن‌ها هم از آموزش‌های لازم و درست برخوردار خواهند شد. معرفی کتاب، فیلم یا دیگر کارگاه‌های آموزشی نیز می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد.

هر بیماری آگاه شوند، اول اینکه فرد معلول را تمسخر نمی‌کنند و دوم اینکه با آگاهی می‌توانند در مراقبت از خواهر یا برادر معلولشان به فرد مورد نظر یا حتی پدر و مادر خود کمک کنند. سوم اینکه تفکر استثنا قائل شدن برای خواهر یا برادر از سوی والدین، دیگر آن‌ها را آزار نخواهد داد. بنابراین، با اطلاع از مشکلات هر نوع کم‌توانی یا ناتوانی جسمی یا حرکتی و آموزش آن‌ها به دانش‌آموزان، به رفتار بهتر آن‌ها کمک کنید.

گام ششم، کمک‌های اولیه

را یاد دهید: هر اختلالی با محدودیت‌هایی روبه‌روست. همین محدودیت‌ها می‌توانند زمینه‌ساز ایجاد خطر برای فرد کم‌توان یا ناتوان جسمی یا ذهنی باشند. برای مثال، اختلال در خوردن، زمینه‌ساز خفگی کودکان مبتلا به معلولیت است. درباره‌ی این موارد، بسته به نوع معلولیت موجود در میان خواهر یا برادر دانش‌آموزانتان، اطلاع کسب کنید و آن‌ها را در کلاس به هم‌همی دانش‌آموزان یاد دهید. به این ترتیب آن‌ها می‌توانند آگاهانه‌تر و با دقت بیشتر مراقب خواهر یا برادر معلول خود باشند.

گام هفتم، یادشان بدهید که حسادت طبیعی

است: در سن کم، بچه‌ها به خوبی متوجه دلیل توجه والدین به خواهر یا برادرشان نمی‌شوند. بنابراین، غالباً دچار حس حسادت یا حتی تنفر نسبت به خواهر یا برادر معلول خود می‌شوند. درباره‌ی این حس صحبت کنید و توضیح دهید دلیل توجه و مراقبت ویژه‌ی والدین از خواهر یا برادر آن‌ها چیست.

گام هشتم، او را به مدرسه بیاورید:

برای آنکه حس خجالت، ترس، اضطراب و بسیاری از حس‌های ناخوشایند دانش‌آموز شما از بین برود، پس از آموزش‌های لازم، با پدر و مادر دانش‌آموز خود هماهنگ کنید تا یک روز همراه فرزند معلول و سالم خود به مدرسه بیاید. برخورد درست شما با کودک معلول، هم رفتار درست را به دیگر دانش‌آموزان یاد می‌دهد و هم احساس ناخوشایند دانش‌آموز دارای خواهر یا برادر معلول را از بین

